

Κεφ. Α'. Καθήκοντα ἀποφρατ. 261

Ζ'. "Οποῖος ἀναδέχεται ἢ παρακαταθήκῃ, ἢ διοίκησιν ἀλλοτρίων πραγμάτων, ὀφείλει νὰ εἶναι πιστὸς φύλαξ καὶ οἰκονόμος· νὰ μὴ ἀμελῇ τῶν φύλαξιν, καὶ τῶν διοικήσιν, εἰς τρόπον ὅπως νὰ βλαφθῶν διὰ τῶν ἀμέλειάν τε· νὰ μὴ τὰ μεταχειρίζηται πρὸς ὄφελός τε μὲ ζημίαν τῆς κτητόρων.

Η'. "Οποῖος προξενεῖ ζημίαν εἰς ἄλλον, ἢ ἀπὸ ἀφροσιώλου τε, ἢ ἀπὸ σφάλματος, ὀφείλει νὰ διορθώσῃ τῶν ζημίαν μὲ ἀκρίβειαν, αὐτὸς ὁ ζημιωθεὶς δὲν τῶν παραβλέπη ἕξ οικείας προαιρέσεως.

Θ'. Κάθε δῶρον, ἢ ὑπόχεσις, ὅπου ἔμπορεῖ νὰ μᾶς δελεάσῃ νὰ ἐλλείψωμεν εἰς τὸ χρέος μας, πρέπει νὰ τὰ ἀπορρίπτωμεν ὡς ἀδίκᾳ. Θαυμάζεται εἰς τῆτο παρά Ῥωμαίοις ἢ ἀκεραιότης τοῦ Κρεία, καὶ τῆ Φαβεικίᾳ, καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἢ τῆ Φωκίῳνος, καὶ τῆ Ξενοκράτης (1). Κλεομένης ὁ Σπαρτιάτης πειραθεὶς καὶ αὐτὸς μὲ δῶρα παρὰ Μαιάνδρου τοῦ Σαμίᾳ, ὅχι μόνον τὰ δῶρα τε ἀπεποιήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐξώρισεν ἀπὸ τῶν Σπάρτῃ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, διὰ νὰ μὴ διαφθεῖρη ἄλλῃς.

Ι'. Καὶ αὐτὴ ἡ κληρονομία, ὅπου ἀποκτᾶται διὰ διαθήκης, δὲν εἶναι νόμιμος, λέγει ὁ Κικέρων (αὐτόθι Βιβλ. Γ'. Κεφ. 8.), ὅποτεν διώκεται μὲ κακοήθεις

(1) Ὁ Κρείος εἰς τὰς Σαβνίτας, οἱ ὅποιοι ἐπάχιζαν νὰ τὸν διαφθεῖραν μὲ δῶματα, δείχνωντας τὸ δέπνον τε, τὸ ὅποιον συνίστατο εἰς μόνᾳς ραφανίδας, δὲν χρειάζεται, τὰς εἶπεν, ἅσπρα ὅποιοι εὐχαρισῆται εἰς ποιῶτον δέπνον. Τὸ ἴδιον εἶπε καὶ Ξενοκράτης εἰς τὰς φρίσβεις τῶν Ἀλεξάνδρου. Ὁ Φαβεικίος ὅχι μόνον τὰ δῶρα τῶν Πύρρου ἀπεποιήθη, ἀλλὰ τὸν ἐσελεν ἀκόμι καὶ δεσμῖον τὸν Ἰαφρον ὅστις ὑπεσχέθη τῷ (Φαβεικίῳ) νὰ τὸν φαρμακώσῃ. Ὁ Φωκίῳνος ἀποποιήμενος ἑκατὸν τάλαντα σάλενται πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου· εἰς μὴ ἀφήσῃ, εἶπε, νὰ δοκῶ ἀνδρῶπος ἀγαθός, καὶ νὰ εἶμαι. Καὶ τῶντι ἡ ἀφιλοκέρδεια εἶναι μέγιστον δείγμα ἀρετῆς. Διὰ τῆσιν εἶλεγε καὶ ὁ Χίλων, ὅτι ὁ χρυσὸς ἔστιν εἰς τὸν ἀνδρῶπον εἰ κείνο ὅπως εἰς τὸν χρυσὸν εἶναι ἡ λυθία λίθος (τὸ μεχέγκι.)

Θεις ραδιουργίας, καὶ πολὺ περισσώτερον ὅποια ἀποκτᾶται μὲ ζήμιαν ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκε κατὰ νόμους.

Ἐνὶ λόγῳ πρέπει γὰ μεταχειριζόμεθα εἰς τὸ ὄλλω τὴν αὐστηρίαν καὶ ἀκρίβειαν· νὰ φυλαττώμεθα διὰ νὰ μὴ προξενήσωμεν τὴν παραμικρὰν βλάβην εἰς ἄλλους, καὶ προσέχωμεν διὰ νὰ μὴ ἀρπάσωμεν, ἢ κατακρατήσωμεν κανένα πράγμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἔχομεν ἀναμφίβολον καὶ βέβαιον δικαίωμα.

Εἰς τὸτο πρέπει νὰ ἀγώμεθα ὅχι μόνον διὰ τὸ πῆς δικαιοσύνης καθήκον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἴδιόν μας συμφέρον· ἐπειδὴ δὲν εἶναι πράγμα νὰ καταστῆνῃ τὸν ἀνθρώπον τόσο μισητὸν καὶ ἀξιοκατηγόρητον, ὅσον ἡ ἀρπαγή, ἡ δολιότης, καὶ ἡ ἀπιστία. Ἐνα μόνον ἄτιμον ἔργον, ὅπου ἤθελε φανῆ εἰς ἀνθρώπον, φθάσει νὰ τὸν καταστήσῃ ὑποπτον διὰ πάντα· καὶ ὅσον καὶ αὐτὸ παχίζη νὰ κρυφθῆ εἴς ἄτιμος ἀνθρώπος, δύσκολον εἶναι νὰ μὴ φανερωθῆ καμμίαν φοράν. Ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι ἄλλο πράγμα νὰ προξενῆ τόσο τιμὴν εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὅσον μία ἀκλήρωτος ἀκεραιότης (1). Ὁ Ἀρξείδης, ὅστις ἀφ' ἑἰς κράτησε πολλὰς χρόνας κατὰ συνέχειαν εἰς τὰς Ἀθῆνας τὴν διοίκησιν τῆ δημοσίου ταμείου, ἀπέθανε πτωχὸς, θέλει εἶναι διὰ τοῦτο εὐδοξος εἰς αἰῶνας (2).

Ἀλ·

(1) Θεμέλιον αἰδίου τιμῆς καὶ φήμης εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ εἰς πῆς ὁποίας δὲν ἤμπορῆ κανένα πράγμα νὰ εἴη ἐταίνοτον· *Fundamentum perpetue commendationis & fame est justitia*, κτ. (Κικέρ. Περὶ Καθῆκ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΔ'.)

(2) Ὁ ἴδιος Ἀρξείδης, ὅποια ὁ Θεμισοκλῆς τῆ ἐφοβὰς νὰ καύσῃ ὅλα τὰ πλοῖα τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ μὴν ἡ χυρλότης τῆς θαλάσσης εἰς μόνους τὰς Ἀθῆνας, δὲ χαρῆθῃ νὰ εἴπῃ μόνον, ὅτι τὸ πρόβλημα αὐτὸ Θεμισοκλῆς εἶναι μὲν ἀτίμιμον, ὅμως ἄτιμον καὶ ἀδίκον· καὶ αὐτὸ ἤρξισεν εἰς τὴν δημοσίαν διὰ νὰ ἀπορρίψῃ τὸ πρόβλημα.

Κεφ. Α'. Καθήκοντα ἀποφατ. 263

Ἀλλὰ μία μεγάλη ἀνάγκη δεῦν ἢμπορεῖ ἀρά γε
νὰ ἀθωώσῃ καμμίας φορὰν τὴν τῆς ἀλλοτερίων παρα-
μάτων οἰκειοποίησιν;

Καθ' οὗτος εἰς τὴν ἰδίαν του σωτήρησιν ἔχει οὗτος
δικαίωμα ἀποροδιόρισον, καὶ ἀπίσως οὗτος, ὅς τις λι-
μοκτονεῖ, δεῦν ἢμπορῆ με' ἄλλο μέσον νὰ προβλέψῃ
τὴν χρείαν του, ἀν εἶναι ἀπολύτως λυαγκασμένος νὰ
πάρῃ τὰ τῆς ἄλλων, τοῦτο εἶναι μὲν εἰς αὐτὸν συγ-
χωρημένον, ἀπαιτῶνται ὅμως εἰς τῆτο τόσαι συυθῆ-
και καὶ περιουσιομοί, ὅπῃ εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀκο-
λουθῆσῃ ποτέ αὐτῆ ἢ πείρασσις. Ἀπαιτῶνται ἀν ἐ-
πάχισον, εἰς μάτην ὅμως, νὰ κερδήσῃ με' τιμημένον
ἔσποιν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα διὰ τῆς φιλοπονίας
τε, ἢ ἀν δεῦν ἦτον ἰκανὸς εἰς τῆτο διὰ τὴν τῆ σώμα-
τός τε φυσικῶν κατὰσασιν, καὶ ἔδοκίμασεν, εἰς μάτην
ὅμως, νὰ τὰ προσπορευθῆ ἀπὸ ἐθελυσίου βοήθειας
τῆς ἄλλων, καὶ ἀν ἢ ἀνάγκη ἐν τοσῆτω ἦτον εἰς ἄκρον
βαθμόν, καὶ δεῦν ἐπεδέχετο ἀναβολῶν καὶ εἰς αὐτῶν
παῶλιν τὴν πείρασιν τόσον μόνον τῆ εἶναι συχωρη-
μένον νὰ σφτερείσῃ, ὅσον ἀπαιτεῖ ἢ παρῆσαι ἀνάγ-
κη τε, καὶ ὄχι περισσότερον. τὰς μελλῆσας χρείας τε
πρέπει νὰ τὰς προσφθάσῃ μετὰ ταῦτα, ἢ μὲ τὰς ἰδίους
τὰ κόπυς, ἀν εἶναι ἰκανὸς, ἢ ζητῶντας τὴν ἔλεημονη-
τικῶν τῆς ἄλλων βοήθειαν.

Εἰπα πρῶτον μὲ τὰς ἰδίους τε κόπυς, ἀν εἶναι ἰκα-
νὸς, ἐπειδὴ δεῦν εἶναι ἀνδύθυμος, ὅποιος δυάμενους
νὰ κερδίζῃ τὸν ἐπίβασιον με' τὸν κόπον τε, προκείνεται
καὶ τὸν πορίζῃ με' τὴν ζητείαν. διὰ τὶ οἱ τοῖςτοι, ἀν
δεῦν ἀρπάξεν τὰ τῆς ἄλλων με' δυασείαν, τὰ ἀρπά-
ξεν με' δολιότητα, προσποιόμενοι ἐκείνῳ τὴν ἀδυνα-
μίαν καὶ ἀνάγκην, ὅπῃ τρώντι δεῦν ἔχεν, καὶ ζημιουῶ-
τες ἐν τοσῆτω τὰς ὄντως ἀδυνατάς ἀπὸ τὴν βοήθειαν,
τὴν ὅποιαν αὐτοὶ μόνοὶ ἔχεν δίκαιον νὰ ζητῶν ἀπὸ
τὴν τῆς ἄλλων συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπῃ κοντῆ κοινότερον τὰς ἀνθρώπυς
νὰ ἀπάξεν τὰ τῆς ἄλλων εἴτε με' βίαν, εἴτε με' δε-
λιό-

λιότητα, είναι ἡ φιλαργυρία, ἡ ὁποία εἰς μεικροὺς μὲν γονᾶται ἀπὸ μόνου τῷ ἐρασιχρηματίῳ, καὶ πῆν· αἰχρᾶ καὶ χαμερπῆ ἐπιθυμίᾳ τῶ ἐπισωρόειν χρήματα ἐπὶ χρήμασιν· εἰς ἄλλους δὲ ἀπὸ τῷ ἐναστίῳ τῆ εἰρημότη κακίᾳ, τῶτ' ἔστιν ἀπὸ τῷ ἀσωτείας καὶ πολυτέλειαν. Ὅποιος ἐξοδώνει ὑπὲρ τῷ δυνάμιντα, ὁποῖος θέλει νὰ φαίνεται περαιοτέρον ἀπὸ ὅ, τι εἶναι, μὴ δυνάμενος νὰ ἀναπληρώσῃ τῷ ὑπερβολῶ τῷ ἐξόδωντα μὲ ἔσπες τιμημότης, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τῶς ἀτίμους· τῷ ὁποίων ὁ σωηθέσερος εἶναι νὰ ἐπιφορτίζονται μὲ χρέη ὑπέρμετρα, καὶ νὰ ζημιόνων ἔπειτα τῶς δανεισᾶς μὲ ψόδεῖς γύρους καὶ παλιγύρας (gigi e raggigi), ἢ μὲ ἀτιμον χρεοκοπίαν (μυφλεσλίκι)· ἀγκαλὰ περὶ τῶς περαιοτέρους δὲν τῶς τύπτει καθόλου ἡ σωείδησις.

Τινὲς τῷ πολιτικῶν ἐπαινῶν τῷ πολυτέλειαν ὡς ὠφέλιμον εἰς τῷ κοινωνίαν· ἐπειδὴ ἐμψυχώνει, λέγειν, τῷ ἐπιδεξιότητά, προάγει τῶς τέχνας, καὶ τὸ ἐμπόριον κάμνει τὰ χρήματα νὰ μὴ σέκου εἰς χεῖρας ὀλίγων, ἀλλὰ νὰ ἔρχων, νὰ κυκλοφορῶνται, καὶ νὰ διαμοιράζωνται. Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ πολυτέλεια ἠμπορεῖ νὰ εἶναι τῶντι ὠφέλιμος, ἐφ' ὅσον περιερίζεται εἰς μόνους τῶς πλοσίους καὶ μεγάλους, καὶ τῷ μεταχειρίζονται καὶ ἔτοι ἀναλόγως μὲ τῶς δυνάμειςτων, εἰς πῆν ὁποίαν πείσασιν λέγεται μεγαλοπρέπεια, καὶ ὄχι πολυτέλεια, τῶτο τὸ ὁμολογῶ καὶ ἐγώ· ὅτι ὁμῶς εἶναι ὠφέλιμος εἰς τῷ κοινωνίαν, ὅποταν ἐκτείνεται καὶ εἰς τῶς κατωτέρας τάξεις, καὶ κάθε μίᾳ θέλῃ νὰ ἐπαίρεται ὑπὲρ τῷ οἰκείαν της κατάσασιν· ὅποταν διὰ νὰ προφθάσων τὰ εἰς τῶτο ἀπαιτούμενα ἐξοδα οἱ περαιοτέροι καταφύγων εἰς αἰχρὰ καὶ ἄτιμα μέσα· ὅποταν ἀναφύεται ἐκ τούτου μεταξύ τῷ πολιτῶν μίᾳ ἀμιλλα βίας καὶ δολιότητος, καὶ νομίζεται ἰχυρότερος καὶ ἐπιτηδειότερος, ὁποῖος ἰξοδώνει καλλίτερα νὰ κατεδυνασώσῃ, καὶ νὰ ἀπατήσῃ τῶς ἄλλους· ὅποταν σβύεται κατ' ἀναγκάσαν σωέπειαν ἢ καλὴ πίσις, φθεί-

ρωνται τὰ ἥθη, καὶ βασιλεύῃ ἐνθου μὲν ἡ πανουργία καὶ ποιηεῖα, ἀντὶ τῆς ἐπαινετῆς ἐπίδεξιότητος, ἐκεῖθεν δὲ ἡ ἀργία, ἡ ἀσέλγεια, καὶ ἡ ἀκολασία· τῆτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ βέβαια δεῖ ἡμπορῶν νὰ τὸ καταλάβω. Οἱ πολιτικοὶ ἄς φρονεῖν ὅτι θέλουν περὶ τῆς πολυτελείας, εἰς ταύτῃ τῷ περίσασιν· ἡ Ἡθικὴ ὁμως δεῖ ἡμπορεῖ κατ' ἐξουσία τρόπον νὰ τὴν ἀποδεχθῆ· ἐγὼ δὲ ἀφίνω εἰς αὐτὴς νὰ ἀποφασίσεν, ἀν κάνα πολιτικὸν ἀντικείμενον ἡμπορῆ ποτὲ νὰ εἶναι ὠφέλιμον, ὁπότεν ἀντίκειται εἰς τὴν Ἡθικῷ. (1)

δ. Γ'. Μῆδεια παραβλάπτει εἰς τὴν τιμῷ.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀξιολογώτερον καὶ τιμιώτερον εἶναι ἡ ὑπόληψις· καὶ τὸ νὰ ἀφαιρέση τις τῷ ὑπόληψιν τῷ ἄλλων, εἶναι ἐνίστε βαρύτερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὸ νὰ τὴς βλάβῃ εἰς τῷ περυσία, ἢ εἰς τὸ πρόσωπον· ἐπειδὴ τὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὰ ὁποῖα μία διαβολὴ ἢ κατηγορία ἡμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν ἀνθρώπον, εἶναι ἄπειρα· καὶ ὁ συκοφάντης ἢ κατήγορος γίνεται ἐνοχος ὅλων ἐκείνων τῷ κακῶν, ὅπῃ ἡμπορεῖν νὰ προέλθῃ ἐντεῦθεν.

Μ' ὅλον τῆτο αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ἀμαρτήματος εἶναι ἴσως ἐκεῖνο, ὅπῃ θεωρεῖν ὀλιγώτερον, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον λαμβάνῃ ὀλιγώτεραν φείκῃ κοινότερον οἱ ἀνθρώποι. Ἡ ὑπερηφανία, ὅπῃ φανερά, ἢ κρυφίως βα-

σι-

(1) Ἀλοῖμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅς τις τίθησιν εἰς εἷνα σῶπον τὸ ὠφέλιμον, καὶ εἰς ἕτερον τὸ ἐπαινετὸν, ἔλεγεν ὁ Ἀρρίανός. καὶ τὸ Τρίτον Βιβλίον τῆς Καθηκόντων πρὸς Κικέρωνος ὅλον σχεδὸν ἀχολῆται εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κάνα πράγμα δεῖ ἀρίστη νὰ νομιθῆ ὠφέλιμον, ἀνίσως δεῖ εἶναι τίμιον· τὸ ὁποῖον, ἀν εἶναι ἀληθινόν περὶ εἷνα ἕκαστον τῶν πολιτῶν, ἀρίστη πολὺ τιμωρότερον νὰ εἶναι περὶ μίαν ὁλόκληρον Κοινωνίαν.

265 Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Καθήκοντα.

σιλάει εις κάθε εἶα, κάμνει καθ' εἶα κα χαίρει βλέπων τὰς ἄλλας τεταπεινωμένας· καὶ ἐπομένως νὰ ἠδυνῆται ἀκόντων νὰ κατηγορῶν τὰς ἄλλας, καὶ νὰ φέρηται δὺκόλως εἰς τὸ νὰ τὰς κατηγορῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

“Ὅταν μάλιστα τὰ τῶν ἄλλων ἐλαττώματα ἠμπορῶν νὰ παρασηθῶν γελοιώδη, τότε εἶναι δύσκολον νὰ ἐγκρατοῦθῃ τις τῆς κακολογίας· διὰ τὴν αὐταμειβὴν τῆς ἐπαίνου, ὅπως ὁ κακολογῶν ἐλπίζει παρὰ τῶν ἀκόντων, δι' ὅ,τι ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ τὰς κάμνη νὰ γελῶν μὲ ζήλιαν ἄλλων, εἶναι μία ἰχυρὰ πείρωξις, (1) εἰς τὴν ὁποίαν τόσον δὺκολώτερα ὑποχωρεῖ, ὅσον ὀλυγωτέρας βλάβην ὑποθέτει ὅτι θάλει κάμνη ἢ ζωγραφία τῶν ἐλαττωμάτων εἰς τὰς ἔχοντας ταῦτα. Ὅμως εἶναι σκάμμα, εἶναι μόνον ἴχνος χλόης γίνεται πολλάκις αἰτία ἀφανισμοῦ εἰς ἐκείνας, καθ' ὧν ἀποτοξιδύεται. Καὶ ἐπειδὴ ἡ χλόη ὅσον ὀξυτέρα καὶ ζωροτέρα εἶναι, τόσον μεγαλιτέρας προσβολῆν κάμνει, καὶ τόσον πειρασότερον καιρὸν συνηθίζει νὰ μνημονεύηται, διὰ τῆτο ὁ τίμιος ἀνθρώπος εἰς τὰς τοιαύτας πειράσεις ὀφείλει πειρασότερον νὰ ἐξέρη νὰ νικῶ τὴν φιλαυτίαν τὴν καὶ νὰ χαλιμαγωγῆται.

Καὶ τοσούτω μάλλον, καθ' ὅσον τὸ νὰ ἐλπίζει διὰ τῆς κατηγορίας ἐπαινον, ἢ ὑπόληψιν, ἢ ἀγάπην παρὰ τῶν ἀκόντων, εἶναι μία ματαία ἀπάτη· ἐπειδὴ αὐτὸ καὶ ἀρέσκην πρὸς ἑαυτὸν κατὰ τῶν ἄλλων ἀποτοξιδύμενα σκάμματα, καὶ ἢ τῆς ὑπολήψεως ἐλάττωσις, δεῦν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ ἀρέσῃ μήτε νὰ ἀγαπηθῇ εἶας ἀνθρώπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠμπορεῖ καθ' εἶας νὰ προσδέχηται ἐν ἑτέρῳ καιρῷ τὰ ἴδια σκάμματα, καὶ τὴν αὐτὴν ἐλάττωσιν καὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπολήψεως.

Προ-

(1) Διὸ λέγει ὁ Ροχιφουκώλτ, ὅτι μισκοὶ εἶναι κακολογῶν μάλλον ὅτι μὴταπέπον καὶ κενοδοξίαν, παρὰ ὅτι κακίαν.

Κεφ. Α'. Καθήκοντα ἀποφατ. 267

Προσεθήθω τέτοις, ὅτι τὸ πνεῦμα, μᾶλλον δὲ εἰ-
πεῖν τὸ δαιμόνιον τῆς κατηγορίας εἶναι μία μεγάλη
πρόκλησις ἐναντίον εἰς ἐκεῖνον, ὅπου τὴν ἐπιτιθεῖται.
Ἄν δὲν εἶχαμεν ἐλαττώματα, λέγει ὁ Ροχεφκάλτ,
δὲν ἠθέλαμεν δοκιμάζει τὸς ἡδονῶν νὰ σημειώσω-
μεν (παρατηρήσωμεν) τὰ τῶν ἄλλων. Καὶ κάποιος
ἄλλος εἶπε μίαν φοράν προσφύεσθαι πρὸς εἷνα κατή-
γορον „ ἐσύ κατηγορεῖς ὅλους, διὰ νὰ μὴ ἔχη ἄλ-
λος καιρὸν νὰ κατηγορῇ τὰ ἐδικά σου ἐλαττώματα.

Ὁ τίμιος ὅμως ἀνθρώπος ὀφείλει πρῶτον νὰ φυ-
λάττηται ἀπὸ τὸ νὰ κατηγορῇ τινὰ κατὰ πρόσωπον·
ἐπειδὴ τῆτο κοντὰ ὅπῃ εἶναι ἀτιμον, εἶναι προσέτι
καὶ ἴδιον ἀγροίκου καὶ χυδαίου ἀνθρώπου.

Β'. Ἀπὸ τὸ νὰ καταχλοιάζει τὴν ἄλλαν, ὅταν δὲν
γίνεται τῆτο μεταξὺ φίλων μὲ ἕξοπον ἀσεϊσμῶ καὶ
δύσπραξίας, καὶ ἐπάνω εἰς πράγματα ἀθῶα.

Γ'. Ἀπὸ τὸ καὶ τολμᾶ νὰ ἐγγίξει τὴν τιμὴν τι-
κὸς ὑποκειμένου ἀπόκτος. Διὰ τὴν τὸ νὰ κατηγορῇ τις
ἐκεῖνον, ὅπῃ δὲν ἠμπορῇ νὰ ἀκέρση τὰς κατηγορίας
καὶ νὰ δικαιολογηθῇ, κοντὰ ὅπῃ εἶναι ἀδικον, εἶναι
προσέτι καὶ ἐτιδανόν.

Δ'. Ἀπὸ τὸ νὰ διηγῆται ἐκεῖνα, ὅπου ἀκούει νὰ
λογοποιῶν ἄλλοι κατὰ τινος, ὅποταν μάλιστα τὰ ἐγ-
κλήματα (αἱ κατηγορίαι) προφέρωνται ἀπὸ στόματα
ἔχι τὸσον ἀξιόπιστα. Εἰς τῆτο πολλὰ ὀλίγοι φυλάτ-
την ἐκεῖνον τὴν ἀκρίβειαν, ὅπῃ ἔπρεπεν· ἐπειδὴ νο-
μίζουσι ὅτι τὸ καὶ μὴ εἶναι πρῶτοι πλασουργοὶ τῆς
κατηγορίας, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνη μόνον ἐκεῖνο, ὅπῃ
ἤκουσαν ἀπὸ ἄλλου, τοὺς ἀθῶνει τοῦ ἐγκλήματος.
Ἀλλ' ἐκεῖνη ἡ βλάβη τῆς τιμῆς τοῦ κατηγορηθέντος
ὑποκειμένου, ὅπῃ ἠμπορεῖ νὰ γνήη κοντὰ εἰς ἐκεῖ-
νον, ὅπῃ μᾶς ἀκέρση, ἢ ἐκεῖνος, εἰς τὴν ὁποίαν αὐ-
τοὶ θέλου ἐπαναλαμβάνει τὰ ὅσα ἤκουσαν παρ' ἡμῶν,
δὲν προέρχεται ἄλλο κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ ἡ-
μᾶς.

Τὰ δὲ νὰ πλασουργῆ τις κατηγορίας ἐπίτηδες διὰ νὰ
ἀμαυ-

ἀμαυρώσει τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων· ἢ ἐπιβάσει εἰς μικρόν τι θεμέλιον καὶ ἐποικοδομήσει μυσία ψάδι· διαὶ καὶ τὸ περιεσφύσει, ἢ καὶ δημοσιώσει ἐκεῖνα, ὅπου εἰς αὐτὸν μόνον ἐφασθράθησαν παρά τινος, εἶναι πράξις τόσοσιν φαῦλαι καὶ χαμερπεῖς ὅπως φθαίει καὶ τὰς ὀνομάσει τινὰς, διαὶ καὶ κινήσει εἰς ἀγανάκτησιν καὶ φερίην καὶ ἄθε ψυχῶν, ὅπως ἔχει κάποιαν αἰθρῶσιν τιμῆς.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Καθήκοντα Θετικά.

Καθήκον Θετικὸν ἐκάστω ἀνθρώπῳ εἶπαμεν (Κεφ. Α'. τῆ παρόντος Τμήματος), ὅτι εἶναι τὸ καὶ κάμνει εἰς τὰς ἄλλας ἐκεῖνο, ὅπως μετὰ λόγῳ θέλει καὶ κάμνει οἱ ἄλλοι εἰς αὐτόν. Τῆτο λοιπὸν τὸ καθήκον εἰς δύο πράγματα προηγουμένως ἀποτείνεται. α. καὶ ὠφελῶμεν τὰς ἄλλας, ὅταν ἡμπορῶμεν καὶ τὸ κάμνωμεν χωρὶς ζημίας καὶ ἐνόχλησιν ἐδικλῶμας. β. καὶ τὰς ὠφελῶμεν καὶ με κάποιαν ζημίαν καὶ ἐνόχλησιν, τὴν ἀλάχιστον εἰς τὰς βαρυτέρας καὶ δεινότερας περιπτώσεις τῶν.

Ὅτι δὲ καὶ τῆτο τὸ καθήκον εἶναι εἰς ἡμᾶς ἐνσάλαγμῶν, οὕτως εἶπεν, ἀπὸ τῆ φύσιν, δεῖ εἶναι δύσκολον καὶ τὸ καταλάβωμεν, ὅπου τὸν θελήσωμεν καὶ ἐξετάσωμεν προσεκτικῶς τῆ φυσικῶν διάθεσιν, ὅπως οἰκοθεῖ προξενεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῆ θείαν τῆ δεινῶν, ὅπως πάχου οἱ ἄλλοι. Διῶπνίζουσα, ὅπως εἶπεν, αὕτη αἰφνιδίως τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διακεχειμένῳ μνήμῳ τῶ δεινῶν, ὅπου ὑπεφέραμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, διεχείρει φυσικῶς εἰς ἡμᾶς εἷνα κάποιον ἔθμον, καὶ μίαν κάποιαν ἀδημονίαν κατ' ἐξοχίῳ εἰς τὸ χερίον τοῦ σῆθε, παρομοίαν με ἐκεῖνην, ὅπως δοκιμάζομεν εἰς τὰ ἰδιάμας δεινά καὶ τῆτο, μᾶς κάμνει καὶ ἐμβαίνομεν, χωρὶς χερόν καὶ κατα-

λάβωμεν, εἰς τὴν κατάστασιν τῆ πάχοντος προσώπῃ, νὰ ταυτιζώμεθα, κατὰ τινὰ τρόπον μὲ αὐτὸ, νὰ συμμετέχωμεν ἐν μέρει τῷ πόνῳ τῆ, καὶ νὰ ὠθεύμεθα τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ τὸν βοηθήσωμεν, ὡς αὐτὸ νὰ ἠθέλαμεν βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν μας (1). Τῆτο λοιπὸν
τί

(1) Εἰς τὰ περὶ τῶν οἴκτων πᾶσαν ἀναγνωσέον τὸ Φιλοσοφικὸν Δοκίμιον τῷ Ἀββᾷ Κασίνῳ. Ὁ Συγγραφεὺς τῷ περὶ Φύσεως τῆς ἡδονῆς ἰδεῶν, φαίνεται, ὡς ἔδοξεν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Β'), ὅτι φρονεῖ πῶς ὁ οἶκτος δὲν συνίσταται εἰς ἄλλο, ἢ μὴ εἰς τὸν κλόνον τινῶν ὁμοπόρων μορίων τῆς αἰσθητικότητος, μὲ τὴν γνώμην τῆ ὁποῖα συμφωνεῖ καὶ ἡ γνώμη, ὅπῃ φαίνεται ὅτι ἔχον ἐν γένει οἱ πρεσβύοντες τὴν ἡδονὴν αἰσθῆσιν, καὶ τὴν ἡδονὴν συμπαθεῖαν. Ὅποταν ὁμοῦ θέλῃ νὰ ἐννοήσῃ μὲ τῆτο εἷς ἀποτέλεσμα ἀπλῶς μηχανικόν, τότε καθὼς δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ παραδεχθῶ ὡς πρὸς τὴν συμπαθεῖαν καὶ τὴν ἡδονὴν αἰσθῆσιν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Β'. καὶ Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Α'. Ἀρθρ. Α'), ἔγω δὲν τὸ παραδέχομαι ἔτε εἰς τὸν οἶκτον. Διὰ τὴ ἐγὼ παρατηρῶ ὅτι ὁ μηχανικὸς ἔπος κλόνος, ἢ ἔσμος δὲν συμβαίνει τελείως εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ δὲν ἔδοξίμασε ποτὲ κενεῖα δεινόν· καὶ ὁ λόγος τῆς παρὰ τῷ Βιργιλίῳ Διδῶς, Non ignara mali miseris succurgere disco. Οὐκ ἀπειρος τῷ δεινῶν ποῖς ἀθλίους βοηθεῖν μάθαινω. (Αἰνεῖάδ. Βιβλ. Δ'.) εἶναι ἔχ ἡττον ἀληθῆς καὶ φιλοσοφικὸς, ἢ ποιητικὸς. Τὰ βρέφη, πᾶ ὁποῖα δὲν σωζέσθωσαν ἀκόμη εἰς τὰ ἄνωτερα σημεῖα τῆς ἰδέας τῷ ἐσωτερικῶν κακῶν, τῷ ὁποῖον εἶναι δῆγματι, βλέπωντας πᾶ τῷ ἄλλων κακῶν, λαμβάνον τὰς ἰδίας ἐντυπώσεις, καθὼς οἱ ἄλλοι· δὲν δείχνουν ὁμοῦ δὲ τῆτο κῆμμίαν αἰσθῆσιν οἴκτου, τὴν ὁποῖαν ἔφορεν βέβαια νὰ τὴν δείξῃν, αὐτὸ ὁ οἶκτος δὲν ἡττον ἄλλο, ἢ μὴ ἔσμος μορίων ὁμοπόρων, ἢ ὅ,τι ἄλλο μηχανικόν, ἀποτέλεσμα θέλῃ νὰ λέγῃν. Παρατηρῶ προσέτι, ὅτι αὐτὴ ἡ αἰσθῆσις σωηδίξει νὰ εἶναι ὡς ἀπλῶς εἰπὴν ἀνάλογος μὲ τῆ πῆραν, ὅπῃ ἔχει καθ' ἑἑνας τῷ ἰδίων αὐτῶν κακῶν, καὶ μὲ τὸν πόνον, ὅπῃ πᾶ φοξενῶν. Διὰ τῆτο βλέπομεν, ὅτι πᾶ βρέφη οἰκτιρῶν τὰ δεινὰ ἐκεῖνα, ὅπῃ ἔδοξίμασαν, καὶ ποτὰ ὀλίγω αἰσθῆσιν δείχνουν δὲ ἐκεῖνα, τῷ ὁποῖον δὲν ἔχον γνώσιν. Διὰ τῆτο βλέπομεν πᾶς γυναικῶς ὅτι εἶναι ἐπιρρετέστερα εἰς οἶκτον, παρὰ οἱ ἄνδρες, ἢ δὲ ὅ,τι εἶναι ὑποκείμενα εἰς περλοσότερα κακῶν, ἢ δὲ ὅ,τι μὲ τὸ νὰ εἶναι φύσεως μαλακωτέρας, πᾶ

τί ἄλλο εἶναι; εἰ μὴ μία σαφὴς καὶ ζωντανὴ φωνὴ τῆς φύσεως, ἢ ὅποια μᾶς προσάττει, νὰ δίδωμεν προθύμως εἰς τὰς ἄλλας, ὅταν πάχυν δεινά, ἐκείνην τὴν βοήθειαν, ὅπῃ ἐπιθυμῶμεν νὰ δίδαν ἄλλοι εἰς ἡμᾶς, ὅταν εἰμεθα εἰς τὴν αὐτὴν πειρασίν; Μία καρδία βάρβαρος καὶ ἀπληγὴς ἢμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ πνίξῃ καὶ νὰ σβύσῃ εἰς ἑαυτῷ τὴν κοινὴν αἰθρῶσιν τῶ οἴκου, καὶ νὰ θεωρῇ τὰ τῶ ἄλλων δεινά, μάλιστα τὰ βαρύτερα μὲ γαλλῶν ὄμμα καὶ ἡσυχον. Διὰ τῆτο ἐκεῖνος, ὅπῃ πνίγει ταύτῃ τὴν αἰθρῶσιν, ἢ δεῦ ὑπακίει εἰς αὐτῷ, ὠνομάθη κατ' ἀξίαν ἀπαύθρωπος· ἐπειδὴ μὲ τούτο ἐναντιόνοται, τῶντι εἰς τὴν ἀνθρώπων φύσιν· καὶ καθήκον φιλανθρώπου ἐκαλέθη ἐκεῖνο, ὅπῃ μᾶς διδάσκει νὰ δίδωμεν εἰς τὰς ἄλλας βοήθειαν, ὅταν πάχυν δεινά· ἐπειδὴ τὸ προσάττει φανερά ἢ φύσις τὰ ἀνθρώπων διὰ τῆς αἰθρῶσως τῶ οἴκου. (1)

Καὶ ποῖος τῶντι δεῦ ὀνομάζει τέρας, καὶ ὄχι ἀνθρώπον, ἐκεῖνον, ὅστις βλέπωντας εἶς νὰ ἀποθνήσκη ἀπὸ τῆς πείνας, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν βοηθήσῃ, τὸ ἀποποιεῖται μὲ ἀπληγίαν· ἢ βλέπωντάς τὸν εἰς μέγα κίνδυνον, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν ἐλευθέρωσῃ,
τολ-

αἰθρῶσιν τὰς ζωντότερας· βλέπομεν ὅτι καὶ τῶ ἀνδρῶν ἐπιρρηπότεροι εἰς οἴκων εἶναι κοινῶς οἱ ἀδελφεοὶ καὶ ἀδελφές, παρά οἱ ὑγιῆς καὶ ἰχυροί· ἐπιρρηπότεροι οἱ μαλακοὶ καὶ αἰθρῶτικοί, παρά οἱ σκληροὶ καὶ ἀγριοί. Καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ζῶα τέλος πάντων ὁ οἴκος μᾶς εἶναι σφοδρότερος ὅταν συμπεραίνωμεν σαφέστερα, καὶ ζωντότερα ἀπὸ τὰ σημεῖα πῶν τὴν ἀλγηδόναν, ὅπῃ δοκιμάζυν· καὶ κατ' ἕνας περιοσότερον πόνον θέλει αἰθρῶσῃ, ὅταν βλέπῃ ὅτι σκοπύνοται εἷς ἵππος, ἢ εἷς σκύλος, παρά ὅταν σκοπύνοται μία μύγα, ἢ εἷς φύλος.

(1) Ὁ Κικέρων μάλιστα τὸ ὀνομάζει καθήκον δικαιοσύνης λέγων (περὶ Κικέρων. Βιβλ. Α'. Κεφ. 11) θεμέλιον δὲ δικαιοσύνης πρῶτον μὲν μὴδεὶν παραβλάπτειν· δεύτερον δὲ τῶ κοινῇ συμφέροντος λόγον ποιεῖσθαι. Fundamenta iustitiae, κτλ.

Κεφ. Α'. Καθήκοντα Θετικά. 271

τὸ λῆμα ἀπανθρώπως νὰ τῷ ἀρνηθῆ τὴν βοήθειαν· ἢ θεωρῶντας ὅτι ἐπιχειρεῖ τις νὰ τὸν φονδέσῃ, ἢ ἄλλως νὰ τὸν κακοποιήσῃ, καὶ δυνάμενος νὰ τὸν διαφεντέσῃ, δὲν τὸ κάμνει; (1)

Οὐδὲ ἔχει λόγον νὰ εἰπῆ τις, ὅτι αἱ τοιαῦται βοήθειαι ἢ μπορῶν νὰ προσκλήσῃν δυσυχίαν εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ τὰς κάμνει· διὰ τί εἰς μίαν ἐλεημονητικῶν καὶ φιλανθρώπων ψυχῶν προσκνεῖ πολὺ μεγαλιτέραν δυσυχίαν καὶ δυσφορίαν ἢ αἰσθησῆς τῆ τῶν ἄλλων δεινοῦ ἐν ὅσῳ δὲν ἀφαιρεῖται.

Καὶ ἀν ἡ φιλανθρωπία θέλῃ νὰ δίδωμεν βοήθειαν τοῖς ἄλλοις καὶ μὲ κάποιαν ζημίαν μας, πολλῶν μᾶλλον, ὅποταν δὲν ἢμπορῇ νὰ μᾶς φέρῃ ἐδεμίαν δυσκολίαν ἢ ἐνόχλησιν. Διὰ τῆτο παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ὁ νόμος ὑπέβαλε, κατὰ τὸν Κικέρωνα (Περὶ Καθ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. 7.) εἰς δημοσίας ἀράς ἐκεῖνον, ὅπῃ ἤθελεν ἀποποιηθῆ νὰ δείξῃ τὴν ὁδὸν εἰς εἷνα ἀποπληρηθῆντα τῆς δειθείας· τὸ ἴδιον ἔκαμναν δικαίως καὶ ἐκεῖνος; ὅπῃ ἤθελεν ἀπάρνηθῆ νὰ δώσῃ σκέπην προσωμνῶν εἰς ὁδίτην, τὸν ὁποῖον κατέλαβε βροχή κατ' ὁδόν; ἢ ἀσινθῆρα πυρὸς εἰς εἷνα, ὅπου ἔχει χεῖραν νὰ ἀνάψῃ φωτίαν εἰς τὴν οἰκίαν του· ἢ ἤθελεν ἀποποιηθῆ νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς εἷνα πεπτωκότα, διὰ νὰ τὸν σπυκώσῃ ἀπὸ τὴν γλῶ· ἢ συμβεβλῶ εἰς εἷνα, ὅπῃ τῆ τὴν ζῆτεῖ ὦν εἰς ἀπορίαν τῆς πρᾶκτέων· ἢ ὅποιανδήποτε ἄλλῳ παραπλησίαν δέλοισιν καὶ ἐπικερίαν, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος Κικέρων πρὸ ὀνομάζει (αὐτόθι) ὠφέλιμα εἰς τὸν λαμβάνοντα, καὶ ἀζήμια εἰς τὸν παρέχοντα. Τὰ τοιαῦτα

κα-

(1) Τὸ ἴδιο μάλισα ὁ Κικέρων πρὸ ὀνομάζει ἀδικίαν, δύο λέγων εἶναι γένη ἀδικίας· πρὸ μὲν, τῆς ἀδικύνσων· πρὸ δὲ, τῆς πρὸ ἀδικύνσων μὴ κωλυόντων. Injusticia duo genera, κατὰ (Καθ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 8.)

καθήκοντα δεῖ ἢμπορεῖ βέβαια νὰ τὰ ἀποποιηθῆ, παρὰ εὔας ἀπάνθρωπος. Εἶναι καὶ ἄλλα μεγαλήτερα, εἰς τὰ ὁποῖα δεῖ μᾶς ἀναγκάζει ὡσαύτως κῆρμία ῥητὴ ὑποχρέωσις· ἀλλ' εἴθε λήγει τὸ καθῆκον τῆς φιλανθρωπίας, ἄρχεται τὸ τῆς εὐπαιτίας, καθὼς θέλομεν ἰδῆ ἐν τοῖς ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Καθήκοντα ἀμοιβαῖα μεταξὺ τῶν φίλων.

Οἱ λοιποὶ χωρὶς ἐξαίρεσιν χρειάζομεθα εὔα νὰ μᾶς παρηγορῆ εἰς τὰς θλίψεις μας, νὰ μᾶς συμβουλήσῃ εἰς τὰς ἀποδείμας, νὰ μᾶς διορθώσῃ εἰς τὰ ἐλαττώματα ἢ σφάλματά μας, εἰς τὸν κόλπον τοῦ ὁποῖου νὰ ἢμπορῶμεν νὰ ἀποθέσωμεν ἀσφαλῶς τὰ μυσικάμας. Ἐνας φίλος εἰς λόγῳ εἶναι ἀναγκαιότατος εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μας. Ὁ Θεὸς καλῶς λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής (Κεφ. 5'. 14.) ὅτι ὁποῖος ἢμπορέσῃ νὰ τὸν εὖρη, πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι εὐρήκε-θησαυρόν· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι σπανιώτατος ὁ τοιοῦτος θησαυρός, ὡς αὐτὸ ὅτι οἱ ἀληθινοὶ φίλοι εἶναι ὀλιγώτατοι, διὰ τῆτο εἰς τὴν τέτων ἐκλογὴν χρειάζεται προσοχὴ μεγίστη. Πρὸ τῆτο λοιπὸν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ μεταξὺ τῶν φίλων καθήκοντα ἐσοχάθημεν ἀναγκαιότατον νὰ ἀποθέσωμεν τὰς σιωθήκας, ὅτι ἀπαιτῶνται εἰς τὴν τούτων ἐκλογὴν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Ἐκλογὴ τῶν φίλων.

Οἱ ἀνθρώποι σιωθίζουσι, λέγει ὁ σοφὸς Δαλαμπερτ, νὰ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπιστεύονται εἰς ὁ-
λους,

λως, καὶ νὰ τελειόνων εἰς τὸ νὰ μὴ δίδων πίστιν εἰς κἀνδρά. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ πίπτῃ τινὰς εἰς αὐτῶ τῶ καθολικὴν δυσπιστίαν, ἡ ὁποία πληροῖ τὸν βίον πάσης τιμωρίας καὶ δυσυχίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίζῃ κατὰ πρῶτον ἀπὸ μίαν γενεχῆ καὶ ἔλλογον δυσπιστίας. Τὰς ἑόπας τῆ πολιτικῆ καὶ τῆ ἀρέποντος ἀρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα κοινῶς πρὸς ὅλους· τὰς ἑόπας ὅμως τῆς οἰκειότητος καὶ τῆ θάρρους δὲν ἀρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα πρὸς ἑδνα, εἰμὴ μετὰ μίαν ἀκριβῆ ἐξέτασιν, καὶ πλήρη γνῶσιν τῆ χαρακῆρος.

Τὸ πρῶτον παράγμα, ὅπου ἀρέπει νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὸν φίλον, εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ὅποιον ἰδῶμεν ὅτι ἔκαμεν, ἡ ἐμελέτισε νὰ κάμῃ μίαν κακῶ πρᾶξιν, ἀρέπει νὰ τὸν ἀποβάλλωμεν ἀμέσως ἀπὸ τῶ φίλιαν μας.

Δὲν ἢμπορῶν ὅμως πάντοτε νὰ φανῶν ὅλαι αἱ πράξεις τῆ ἀνθρώπου, καὶ κατὰ ἄλλον ἑόπον ὁ Κόσμος γέμει ὑποκειτῶ καὶ ἀπαταιόνων· ὅθεν ἢμπορεῖ εὐκολα νὰ τύχῃ εἷας ἀνθρώπος νὰ εἶναι ὁ πλέον ἀχρεῖος εἰς τὸν χαρακῆρα, καὶ νὰ μὴ ἢμπορέσωμεν μὲ ὅλον τοῦτο νὰ ἀνακαλύψωμεν εἰς αὐτὸν καμμίαν κακῶ πρᾶξιν. ἢμπορῶν ὅμως ἄλλα δείγματα νὰ ἀναπληρώσων τῶ ἔλλειψιν εἰς ταύτῶ τῶ περὶσασιν.

Οἱ πειρασότεροι παχίζων νὰ κείνων τὸν χαρακῆρα εἷος ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἀπὸ τῶ φυσιογνωμίαν. Ἀλλὰ μὲ ὅλον ὅπου τὸ πρόσωπον, τὰ κινήματα, τὸ φέρισμον, καὶ πρὸ πάντων τὸ ὄμμα ἢμπορῶν πολλάκις νὰ μᾶς κάμων νὰ γνωρίσωμεν τῶ ἐσωτερικῶ κατάσασιν τῆς ψυχῆς, καὶ μάλιστα τὰ πάθη, ὅτῃ τότε κυριόλουν· εἶναι ὅμως πολλὰ ἀβέβαια καὶ ἀνίκανα τὰ τοιαῦτα σημεῖα νὰ ἀποσημαῶν κατὰ βάθος τὸν χαρακῆρα. "Ὅσον καὶ αὐ ἐσπέδασαν εἰς τὰς ἀρχαιοτέρους χρόνας ὁ Ζιαμβατίστας ὁ Πόρτας, καὶ ἤδη ὢν προσφάτοις καιροῖς ὁ Λαβατιέρ, καὶ ὁ Σάλε (De la Sale) νὰ μαντόλσων τὸν ἐκτικὸν ἑταῖς εἰπεῖν χαρακῆρα εἷος ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ μέτωπον,

274 Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Καθήκοντα.

ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπὸ τῆν μύτην, ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ πηγουῦνι, ἀπὸ τὰς ρυτίδας (ζαρωματιαῖς) τὰς ἄρθρους, ἢ καμπύλας, ἢ ὀριζοντικάς, ἢ κορυφικάς, αὐτὰ ὅμως τὰ σημεῖα τῶν εἰς τὴν πείραν πολλάκις δέξονται μάταια καὶ ψόδῃ. Διὰ τὴν κοντὰ ἐπὶ οἱ πανηγρότεροι ἰξόρην νὰ ὑποκρίνωνται κατὰ τὸ χῆμα, νὰ μεταβάλλων εἰς τὸ κοσμιώτερον τὸ προσωπον, τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ κινήματα, εἶναι προσέτι καὶ μέγας κίνδυνος νὰ ἀπατηθῇ ὁποῖος σούδει μὲ ὑπερβολικῶν ταχύτητα νὰ κείνη ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά φαινόμενα.

Οἱ λόγοι εἶναι δείγματα ὀλιγώτερον ἀπατηλά· διὰ τὴν „ ἀνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγων γνωρίζεται “ κατὰ τὸν Σοφόν· καὶ ἐκεῖνον, ὅπου δείχνει ὅτι ἔχει ψόδεις ἢ ἀλλοκότως δόξας περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, περὶ τῶν νομίμων καὶ ἀνόμων· ἐκεῖνον, ὅπῃ μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν ὅτι ἐνεργεῖ χωρὶς ἀρχάς, ἢ ἀλλάζωντας περιστάσεις ἀλλάζει καὶ ἀρχάς, καὶ σαλεύεται ὡς ὁ κάλαμος ὑπὸ τῶν ἀνέμων, πρέπει νὰ τὸν ἀποφύγωμεν ἀπὸ κράτος.

Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάμνωμεν καὶ μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι παχίζων μὲ λόγους γλυκεῖς, καὶ κολακείας τεχνικάς νὰ γαργαλίζων τὴν φιλαυτίαν μας (1). Καθὼς ἄνθρωπος ἀγαπᾷ ἐκ φύσεως τοὺς ἐπαίνοους, καὶ κλίνει εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ ἐκείνους, ὅπου τῶν δείχνουσι περισσότερον σέβας καὶ ὑπόληψιν. Ἀλλ' ὁ ἐπαινος εἶναι τὸ μεγαλύτερον δέλεαρ, ὅπῃ μεταχειρίζονται οἱ ἀρχεῖοι διὰ νὰ μᾶς βάλουν εἰς τὸ χέρι, ἢ νὰ μᾶς σύρουν εἰς τὰ δίκτυά των (2).

Τὴν

(1) Προσεκτικῶν ἡμῖν μὴ διανοίγων ὅτι εἰς κόλαξιν, μήτε μὴν ἐργεῖν κολακείαν παρ' ἄλλων, ὅ πειρπισῶν βῆδιον. Cavendum est ne essentatioribus, κτ. (Κικέρ. Περὶ Καθῆκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 29.

(2) Ἐκείνους, ὅπῃ νικῶνται ἀπὸ τῶν κολακείας τῶν παρῶν μοιάζων ὁ Βίων μὲ τὰ κενὰ καὶ ἀβάστακτα ἄγγυα.